

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

XVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

Miracula ex reliquijs eius.

pollice inflato multum anxie cruciatur. Is Lutgardis reliquias postquam ad pollicem alligavit pro doloris & tumoris remedio, mox remedium presentissimum expertus est.

Cap. 18.

Oda Aquiria Suprioriffa grauter manum dolens, ex circumligatis ei Lutgardis reliquijs continuo perfectissime curata est. Eiusdem nominis consanguinea monialis, nata ex Brauia oppido, praecapitis debilitate, qua diu vexata fuit, nullum prorsus lili odorere potuit. Ea ut vidit ad tumulum Lutgardis lilia posita, horruit quidem in pro aspectu: sed cum caput solum ad reatandum, num posset ingredi, in ostium intulisset, nihilque molestiae sentiret, mox fidentiùs introgressa, tumulum adijt, lilia naribus admouit, nec vllum penitus dolorem persensit. Eadem monialis nocte in tenebris ad sepulcrum eius orandi gratia se prosternens, oculo impedit in candelabri ferrum acuminatum, moxque apposuit oculo manum, ut iam è suo loco quasi excidentem, ne penitus decideret, retineret. Itaque dolore intolerabili affecta, dixit: Quid est, sancta mater Lutgardis, quod mihi accidit? En pro tui veneratione procidens, oculum perdidisti, quem seruare te oportebat: atque inde molestiam refero, unde remedium sperabam. Haec ut dixit, surrexit, & momento temporis plenissime restituta, nihil neque angoris, neque doloris sensit.

Oculus restituitur.

Cap. 19.

Maria de Andeu Aquiria monialis, grauisimo dolore capitis afflicta, ita ut ne puncto quidem temporis vilo corporis membro posset quiescere, seque humi impatientius volutaret, cunctis mirantibus, quippe qui eam quam primum mentis in opem fore putabant, velo Lutgardis adhibito usque adeo mox reualuit, ut nullus omnino dolor in illa relicus videretur. Matrona quaedam nobilis in partu diuissime & periculosissime laborans, allatum cingulum, ex equorum feris confectum, quo Lutgardis carnem suam affligere & macerare consueuerat, vtero imposuit, cunctisque stupentibus, sine dolore in suam & prolis salutem liberata est. Quod idem diuersis in locis & personis efficaciter est probatum.

Nota de velo eius.

Item cingulo.

VITA ET MARTYRIUM SANCTORUM ET INCLYTORUM MARTYRUM MANVEL, SABEL, ET

Ismael, qui fuerunt Martyres tempore Iuliani: ex Simeone Metaphrasie.

17. Iunij. Cap. 1.

Iuliani Apostatae impietas.

PERSECUTORES quidem alij & Tyranni, etiam idolorum cultui erant dediti, in errore tamen ab initio educati, non externum aliquem & alienum cultum, sed proprium & patrium habere videbantur: quem quidem iam tenentes, male quidem, sed tamen iam tenentes, fidem nostram esse plane absurdam existimabant, & eos puniebant, qui ad eam accedebant. Quorum quidem, cum ea facerent, quae suae conueniebant consuetudini, non magis quis mores vituperauerit, quam erroris, in quo fuerant educati, fuerit motus miseratione. Praesens autem hic Tyrannus, cum in rebus diuinis pulchre à principio fuisset eruditus, & in Christianorum legibus & moribus educatus, nec id solum, sed sacris quoque & arcanis scripturis fuisset dignus habitus, nescio quam de causa à fallacibus demonibus postea persuasus, illa quidem omnia postea habuit pro ludibrio, ijs contumeliose insultans, quae sunt venerabilia: gentiliū autem solummodo res magnificat, & in summo honore habuit. Quocirca eorum, qui unquam fuere, persecutorum fuit & iniquissimus, & impudentissimus: ut qui neque fidem, quam acceperat, seruauerit, & factis visus fuerit maleuolentissimus. Iulianum transgressorem scio vos omnes nosse, quem vel solum cognomen facit omnibus exosum & inuisum, nedum mores ipsi: quo quidem nemo fuit ad vitium promptior & procliuior.

Cap. 2.

Is ergo cum, quod nemo putasset, in Deum, & eum, qui illo tempore imperabat, (is autem erat Constantius) amentiam, & in ipsos Christianos, cum quibus erat ei nomen commune, defectionem parturisset, Romanorum nescio quomodo arripit Imperium. Propter quod valde elatus, & in summam euectus superbiam, omnibus erat intolerabilis, & nec se continere poterat, nisi Christianos omnes caperet & expugnaret: alios quidem minis & tormentis terrefaciens, alijs autem turpiter & illiberaliter blandiens, alios

Iuliani insolens superbia.

alios verborum strophis ac technis aggrediens & illaqueans, ut quomodo liceret, eos, qui non persuadebantur, subiugaret. Ceterum eius improbitatem &, quæ sub blanda verborum specie latebat, fraudem & imposturam perspexerunt quidem multi & deprehenderunt, qui etiam citò vitârunt: multi autem tormenta quoque, quibus sunt cruciati, forti animo & excelsa sunt perpessi, adeò ut ne turpe quidem verbum emitterent: complures autem etiam usque ad mortem decertârunt, vitij callidum artificem in omnibus pudore afficientes, & nihil aliud, quàm id, quod est esse malum, ostendentes.

Quoniam autem præter omnes reliquos, hi tres quoque, viri egregij & planè interriti, qui sunt etiam dicendi argumentum propositi, Tyranni crudelitatem, non secus atque desipientis pueri, deriserunt, eius minas perinde atque larvas reputâtes: res eorum sunt in præsentia narranda, & ijs qui non norunt, quoad eius fieri poterit, explicanda, ut eorum appareat fortitudo & inuictum animi robur. Præclarorum horum virorū, Persis quidem erat patria, genus autem ex parte matris pium & religiosum: Pater vero (est enim amica veritas) permansit quidem in errore: vita autem erat honesta, & grauitate plena, & quæ pietati conueniret: omnes fratres, & animis, & corporibus.

Nomen primo erat Manucl, secundo autem Sabel, rursus autem tertio Ismael, quibus quidem ante alia hoc curæ erat maximè, ut à patrijs ritibus longissimè abessent, eosque, tanquam rem execrandam & auersandam fugerent. Est enim Persis ritus patrius, lucernas & ignem suffumigare sacrificijs, & alijs adhuc magis execrandis pollui. Quæ quidem nec vnquam obseruare in animum induxerunt, & vel solo aspectu se iudicârunt inquinari. Erant enim ab ineunte ætate pulchrè instituti in diuinis, utpote quòd qui iam Eunoicus vir clarissimus in eos pietatis semina deiecerat, & eos aluisset pietatis dogmatibus.

Illos cum huc mitti oportuisset ab eo, qui tunc in regione dominatum obtinebat, (vocabatur autem Alamundarus) ut Imperatorem conuenirent, certisque pactis ac conditionibus cum eo pacem inirent (hoc enim iam prius & literis perierat, & missis legatis contenderat) neque virorum virtutem homo insolens reueritus, quæ erat adeò magna & admirabilis: neque id, propter quòd accessiti venerant: neque de futuro, si de nullo alio, dubitans, eos, qui aduenerant, intolerandis excipit supplicijs, & tandem morte acerbissima, pulchrè verò eos accipiens, & ut amentem eius decebat animum. Vndenâm autem ad hoc sit incitatus, iam dicet oratio. Postquam ergo hi tres, ut dictum est, venerunt ex Perside, & ea scripta, quæ acceperant attulerunt, foederaque, certis conditionibus inita, Romanorum Imperatori & Principibus obtulerunt, eis quidem aliquantisper permissum est, ut de more benignè tractarentur, & còsueti honore fruerebantur, ut qui de tanta re, quam afferebant, Legati accessissent. Cum Imperatore itaque versabantur assidue, erantque, eis cum eo omnia communia, domus, victus, & quæcunq; est alia in aula regia benignitas. Quidam enim ea participarēt, qui tales erāt, & morum bonitate excellebant: cum vel hoc solum quòd tantum iter fecissent, sufficere deberet ad hoc, ut benignissimè acciperentur? Sed hæc quidem nequaquam verè ac sincerè fiebant à Tyranno, neque eius erat hæc facere: sed mox deprehensus est id fide ac simulatè inuenisse, ut qui factis ipsis effecerit, quo facile argueretur.

Nam cum ei aliquando visum esset ire in quendam locum Bithynorum, & fretum transmisisset Chalcedonicum, & omnes iam, qui ei parebant, accerseret, & non permitteret, ut aliquis ab hoc cœpto desisteret itinere: & præter ceteros hos quoque pios viros adduceret: Tunc enim ei publicum festum & celebre aduenerat, sanguine & nidore, & cæteris piaculis suos colenti demones. (Erat autem nomen loci, in quo hæc execranda peragebantur Orgia, Trygon) Alij quidem omnes, ut qui densis renerentur tenebris, festum celebrabant cum Imperatore, & vnâ sacrificabant, & ei patebant in omnibus, ut qui corpore & animo essent imbuti impietate. Soli autem ij, ne apertis quidem oculis ea, quæ fiebant, videre sustinentes, tolerabant soli procul stare in angulo mœsti & lachrymantes, & Deum Saluatorem placantes, & rogantes, ut eis concederet integram & illæsam seruare religionem, & non pollui impiorum communionem, quorum vel solam leuiter attigisse superficiem, putabāt impietatem. Potius autem obsecrabant eum, qui est optimus, ut eos, qui iam morbo laborabant, conuerteret, & efficeret, ut animaduertent in quanto essent errore, & eis significaret, quisnam sit, qui eos ad hoc, ut essent, produxerit & formârit: & rursus, cum ceci dissent, melius reformârit. Ne sic enim dicebant, ô Domine, si ueris eos iacere in profundo malorum, nec cum sint participes rationis, impleri tanta egestate rationis, ut ijs, quæ ab ipsis coluntur, videantur à ratione alieniores, & minus sensu præditi. Si

quidem illa, cum sint lapides & ligna, sunt planè nullo sensu prædita: isti autem cum sint ratione præditi, & acceperint, ut fierent ad tuam imaginem, & te, qui illos tanto honore affecisti, ignorarunt, & naturam affecerunt dedecore, & sibiipsis, quod est malum pessimum, fecerunt iniuriam. Sed hi quidem, sicut diximus, cum te ab alijs separassent, soli & inter se inuicem steterunt, hæc petentes à Domino, & à superis diuinum inuocantes auxilium.

Cap. 6. Postquam autem venit quidam ab Imperatore, (is erat cubicularius dignitate) eos trahens & producens ad sacrificium, (existimabat enim stultus, illos quoque non minus Nolut cum Iuliano sacrificare de monibus.

Constantia animi.

se esse deceptos) bona verba, ei exclamarunt vna voce: Abscede à nobis: fide enim, in qua sumus educati, nunquam abiurabimus, neque Deum nostrum relinquemus, neque colimus eos, qui sunt apud vos, demones. Absit enim, ut eo unquam animo simus, ut ijs qui non sunt, nos adiungamus, & tam aperto errori mentem adhibeamus. Non sumus adeo insipientes, & mentis adeo emotæ, neque adeo procliuës, & ad ducendum faciles. Non enim hac de causa venimus, aut propterea tam longum iter ingressi sumus, ut nos quoque prodamus, religionemque nostram abiuremus. Venimus tantum ad inuenda fœdera, & ad ea confirmanda, quæ nobis visa sunt: alia autem habeamus, ut habemus. Hæc audiat & tuus Imperator, & quisquis eum colit, & est ei proximus. Nos quidem non vincetis, nec ab ea, quæ est ex Deo, sententia dimouebitis, etiamsi incitati fueritis, ut omnia dicatis & faciatis: etiamsi igni & ferro, & alijs instrumentis ad puniendum institutis tradideritis: etiamsi ipsas nobis animas abstuleritis.

Cap. 7.

Hæc ubi audiuit iniqui minister iniquior, omnia quamprimum aperit Imperatori, fortiumque, viroque renunciat constantiam & animos, qui perterrerit nequeunt. Hic autem mihi considera inuersam parricidæ scenam, illamque, quæ erat paulò antè, simulationem & summam malitiam detectam: quæ apud eos quidem, qui sunt ignati fraudis, benignitas esse videbatur & humanitas, re verà aut malevolentia, & dissimulatio, & malignitas erat ad vniuersum. Postquam enim de sanctis audiisset vir perniciosissimus, interim quidem nihil aliud imperat, quam ut includatur in carcere, ut festum sibi quoque perageret expers omnis molestia, & quæ demonibus fiebant, sacrificia non interrumperet propter aliud negocium. Hoc enim tunc sibi visum est expedire, & deinde considerare, quem admodum eos aggrediretur. Carcerum beati illi, dum ducebantur in carcerem, in via canebant: Venite exultentis Domino, iubilemus Deo salutari nostro: præoccupemus faciè eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Et illud: Quis Deus magnus, sicut Deus noster, qui semper facit nobiscum in gloria & potestate? Nos enim populus eius, & opera manuum eius, & eum perpetuò inuocabimus.

Cõiiciuntur in carcerem

Psal. 94.

Psal. 76.

Cap. 8.

Sistitur coram Iuliano.

Cum autè die sequenti manè præfedisset Tyrannus, iubet sisti martyres: qui eos primum blâdis verbis conatur inducere, sic calidè existimâs se posse soluere robur animi etiâ si propter eam, quæ illi coaluerat, immanitatem, asperitatem minimè remiserat. Tanquam nobis, inquit, beneuolos & eiusdem nobiscum in omnibus sententiæ, vos vester Rex ad me misit, ut hac in re fidelem vestrum & gratum animum magis ostenderetis, quòd dies festos nobiscum celebraretis, & simul lataremini, & quòd eos deos nobiscum coleretis, & in nulla re à nobis dissideretis. Sic enim & fœdera sumus habituri stabiliora, & in ijs, quæ aguntur, confidemus, si eadem mente & cultu inter nos colligemur. Quòd si vos quædam alia & sentitis & creditis, sciatis vos non tam venire legatos & reconciliatores, quam hostes et aduersarios. Nâ si id non estis, omninò, si nihil aliud, oporteret vos vestra reuereri. Persæ enim unà nobiscum & Solem, & Lunam, & reliqua astra colunt, & præterea lucidissimam quoque ignis potentiam, ne alios quoque deos enumerem, quos ab altè petito venerantur principio, à quibus nobis quoque donantur, quæcunque sunt optima, & à quibus pendet vniuersorum prouidentia. Cui sancti simul & fortiter responderunt:

Cap. 9.

Constantiorum responsu.

Nos, ô Imperator, qui ab initio Christiani & sumus, & vocati sumus (hanc enim re, & hoc nomen maximè venerabile, nos noster docuit pædagogus, vir ille in rebus diuinis insignis, & virtute incomparabilis, qui etiam propter eam dignus est habitus sacerdotio: ijs autem, qui cum eo versabatur, tantam sui excitabat benevolentiam, quanta ne dici quidem potest: nam eius quoque nomen erat Eunoicus) hoc, inquam, viro virtutis studioso, duce & magistro vsi in omnibus, maximè cum sciamus matrem quoque fuisse ab eo in pietate initiatam, & summè ab eo captam, nunquam, quæ sunt ab eo nobis tradita, tam preciosa & tanti faciendæ, aut præterierimus, aut obliuioni mandauerimus: rebus autem vestris inconsideratè animum adhibuerimus, quæ habent fraudes innumerabiles, suntque planè viles & abiectæ, quoniam nec hæc quidem fuerint ali-

quid

quid aliud, quàm error & meræ nugæ. Quidnam autem hoc fecerimus vnquam insipientius, si cæli quidem factorem reliquerimus, malis verò dæmonibus diuinum cultum tribuerimus? Hoc esset insanæ & planè emoræ mentis. Si autem nostri maiores manserunt in veteri errore, ne dicam quòd ipse quoque pater eadem, quæ illi, erratè animo est sectatus, non ideo à nobis fides abiurabitur, quam professi sumus corâ Deo & Angelis. Nam multi quidem ex ijs, qui sunt apud nos, Persis, hoc quidem tentauerunt, non potuerunt tamen nostram mutare sententiam. Et si, propter quæ venimus, non fuerint inita fœdera, tibi quòd ego quoque, cum essem in eis aliquando versatus, & nouissem quàm eæ essent corruptæ & planè ad dissoluendum faciles, eas quamprimum à lingua mea absterfi, ne ex illorum inscitia & ineptijs aliquid erroris contraxissem viderer. Nemo enim vestris fretus libris, quos eleganter quispiam vocauerit Christianos, aut se vnquam euasit melior, aut præclarum aliquid fecit, & dignum quod commemoretur. Quos refellere, & nihil esse ostendere, nec longi est temporis, nec viri vel mediocriter cordati. Quamobrem his dimissis, & hac puerili & inconsiderata cogitatione, credite mihi vobis consulenti ea, quæ sunt meliora. Sin autem audire & parere nolueritis, vos docebit tormentorum experientia, pro qualibet qualia elegeritis, & quanto vestro malo sit hæc arrogantia, & contentio, & absurdissima religio.

Ex quibus sancti magis confirmati, cum graues audissent labores & dolores, Tyranno dixerunt audacius: A Deo nostro & Domino didicimus, non timere eos, qui corpora occidunt, neque propter merum prodere veritatem, neque quando deducimur, meditari quid respondeamus, cum ipse spiritus sanctus & paret ad certamina, & animum impleat audacia, & det sermonem in apertione oris. Quam autem ratio nis egestatem nobis obijcis & inscitiam tu, qui tibi esse vidèris omnium eruditissimus? Nescio vter sit à ratione & omni sapientia alienior, is ne, qui Deum agnouit, & huius vniuersi creatorem, & omnem ei honorem tribuit, à quo vel solo possunt omnia manu comprehendì, & ipsa quoque, astra numerari, vt dicunt diuinitus inspirata eloquia: an is, qui cum quidem reliquit, adorat autem res ab ipso creatas, & diuinum eis nomen tribuit insipienter: ne dicam honores dæmonum, & turpissimorum aliorum simulacrorum, quibus vos exultatis, qui magnificè vestram iactatis eloquentiam? Nam si vobis vel tantillum inesset rationis, neque vos ijs adiungeretis, neque teneremini tantis inscitia tenebris. Nam homo, qui est rationis particeps, & in cuius potestate sita est ratiocinatio, nunquam tam aperto errore inducetur: siquidem hoc pertinet ad rationem, ratione vti cum ratione, & eligere per rationem ea, quæ sunt præstantissima. Rerum autem omnium præstantissima est Dei cognitio, quod quidem est extremum omnium expetendorum, & assensus mentis diuini oris. Quæ sunt verò apud vos orationes, linguarumque, nimis redundans, & inanis copia, non solum sunt plenæ nugis & vanis ineptijs, sed etiam vestri vobis vanâ conciliant persuasionem, & ab omni, quod bonum est, prolapsionem, & à Deo, quod est pessimum, alienationem. Quod quidem tibi quoque accidit, qui aures patefecisti, & vniuersis eis es delinitus, vt muraris etiam appellari onem, nempe qui pro Christiano Græcus, & pro pio impius, & Deo planè carens esse & dici volueris.

Hæc cum audisset crassa & terrena anima, & idolorum verè plena caligine, impletur ira, quæ non potest cohiberi: iubetque statim humi extendi martyres, & crudis loris & induratis per quatuor homines ita cædi, vt totum corpus sanguine circumfluat. Deinde cum parum intermisset, eorum manibus & pedibus clavis perforatis, eisque ligno ad pendendum instituto alligatis, sublimè suspendit, iubens eorum carnes ferreis vngulis laniari. Quæ cum vehementer lacerarentur, & multa membra illis vngulis auellerentur, & grauibus doloribus omni ex parte peterentur, ne sic quidem fleebatur robur eorum animi, aut euadebat mollius: sed ad solum Deum fixis adspicientes oculis, & lingua & mente hoc loquebantur: O Domine, qui ipse quoque ab impijs fuisti in ligno suspensus, qui de peccato non triumphas, & id traduxisses,

Cap. 10.
Iratu Apo.
stata prodit
suam arrogan-
tiam &
malam mē-
tem.

O impudē-
mendaciū.

Cap. 11.
Matt. 10.

Egregiè per-
stringunt
tyrannum.

Psal. 146.

Nota offi-
cium homi-
nis ratione
præditi.

Cap. 12.

Cæduntur
loris imma-
nissimè &c.

Preces fun-
dunt ad Do-
minum.

nisi

nisi per Crucem mortem sustinuisses, in ligno nos quoque pendemus, qui te dilexi-
mus, vt omnino eradatur nobis carnis crassitudo, & ictu ferri curentur sauciatae ani-
mae. Sed quoniam natura nostri imbecillitatem, da ex alto auxilium, & alleua laborē,
& seda doloris acerbitatem. Te enim freti, ausi fumus subire haec graua & laboriosa,
quae quam sint acerba, vidēs Domine, & quam nos valde crucient. Sed o Iesu dulcissi-
me, qui es velox ad defendendum, non eras dilaturus vel dare seruis tuis petitionē, vel
etiam dare eis plura, quam petierant. Cum enim preces adhuc lingua versarent, ap-
paruit tuus diuinus Angelus, & leuaui eis dolores, & effecit, vt corpora melius se ha-
berent: nec id solum, sed etiam ad reliqua confirmauit certamina, magnam dans eis
gratiam, & spe maiorem.

Diuinitus
cōfortatur.

Cap. 13.

Interea autem dum haec fierent, Tyrannus quoque iussit eos relaxari à supplicijs.
Quos ludificans & veluti irridens: Videtis, inquit, quomodo adhuc vobis parco, à
grauioribus abstinens, quod sperem fore, vt mutemini? Quod agrē ferentes sancti, &
maiori repleti fiducia: Noli putare, o Dei inimice, responderunt, fore, vt nos aliter il-
lus affecti, quam iam affectos videris. Fac decaterò, si quid aliud volueris: nos autem
parati sumus omnia perpeti, siue torqueamur, siue flagris cadamur, atque adeò ipso
igne comburamur, voluptatem potius, quam poenam, tormenta existimantes. Est e-
nim reuera iucundum propter Christum pati ijs, qui sunt recto sensu praediti. Sed ille
insipiens, ne post tantam quidem praclarorum viro-
rum experientiam intelligens, sed adhuc surdus & corde & auribus, inuictos illos conatur alio modo aggredi. Er-
cum vnus ex his primum procū à ceteris remouisset, cum duobus solis, nempe Sa-
bel & Ismael, sibi loquendum ducens, putauit fore, vt verborum fucus eos induceret,
vtrique consulens, & quae sunt optima suadens, vt putabat. Qui, inquit, infeliciter ex
praclaro vestro patre est natus, (neque enim eum vtiq; vestrum fratrem dixerim, qui
est malignus & improbus) cum sit impudens & contentiosus, ea facit & sentit, quae
eius arguunt amentiam, vobis quoque persuadens illius via ingredi, & nec in religio-
ne nobiscum cōuenire, nec in honore deorum, nec in vlla re alia. Sed vos cum tandem
id, quod oportet, didiceritis, illum quidem finite nugari & hiare inaniter, ipsi autem
state nobiscum, & nostros deos colite, vt eos quoque vobis habeatis propitios, & innu-
merabiles remunerationes ab eis consequamini.

Nota versu-
tiam Apo-
statae.

Cap. 14.
Egregia e-
ius nequi-
tate retundi-
tur.

Haec verba praclari victores cum ne arrectis quidem auribus audire sustinuissent,
haec liberè & confidenter exclamauerunt: Cur te ipsum decipis, attonite & moribus
versutissime, vias versans innumerabiles, & instar vestri Protei te mutans & varians?
Si nostri nondum fecisti periculum, nec quae praecesserunt, adhuc tibi sufficiunt, vt e-
re rebus tuis, nec abstineas ab aliquo, quod sit in tua potestate. Est autem tibi omnino
magna malorum copia, cum habeas animam adeò malam & iniquam. Sin autem &
fecisti periculum, & animaduertisti rationem & considerationem, quae non possit ce-
dere, & vidisti iam immutabilem fidem in Dominum nostrum & Deum, quidnam tibi
venit in mentem, vt existimes nos futuros tam faciles, vt momento temporis nos
capias? Non enim, ne si nos quidem contingat esse emotae mentis, vestra simulacra
coluerimus, quae & ex luto facta sunt, & non plus quam lutum sapiunt: quae oculos qui-
dem habent, sed non possunt videre: & aures, sed priuatae sunt sensu auditus: & nares,
sed odorum minimè suscipiunt odoratum: rursus manus & pedes, neq; ad aliquid vi-
deri potuerunt vtilēs, neq; vnquam amiserunt id, quod habent lapideum. Quomodo
enim, cum sint reuera lapides? Pulchrè enim ante nos quoq; diuinus Dauid vestros deos
est ludificatus: non eos autem solum sed eos quoque, qui in eos confidunt, quos etiam
vocaui magis amentes, & nec ipsum quidem intelligentes, ad quantam rationis ege-
ritatem sint conuersi.

Psal. 134.

Cap. 15.
Igni vrun-
tur atroci-
ter, & lau-
dant Deum

His amens iste totus perturbatus, cum se non posset amplius continere, eorum
protinus lateribus ignis faces admouet, vt sicut ille ira, ita ipsi igne arderent. Qui etiā
cum toti omnino comburentur, gratiarum quoque actionem in hoc intolerabi-
li tormento Deo emittebant, non ad praesentes intuentes dolores, sed ad aeternam
laetitiam, neque molestum pati, sed non pati, esse grauissimum existimantes. Ita eos
affectit amor in Christum, vt ipsius quoque, quam habebant, naturae obliuiscerentur.
Sed iste graui corde & furore percitus, perinde ac si nihil vidisset eorum, quae facta
fuerant: Non sentitis, rursus dixit viris illis egregijs, vos nondum à dijs omnino ha-
beri odio, qui vestram expectant conuersionem, qui etiam propterea vos efficitur
malorum tolerantēs, quae sunt in doloribus laboriosa & difficilia, mutantēs? Sed hoc
planè esse ridiculum & stultissimum beati illi arbitantes: Nihil nobis rei cum tuis
dijs

Nugatur
Apostata.

dijs, magna rursus voce clamauerunt, ò infelicissime: habemus nostrum seruatorem & Dominum, quem in omnibus adiutorem fatemur, & scimus. Is & à presentibus nos liberat doloribus, & in rebus asperis præbet audaciam, & efficit, vt ignem & ferum, & quoduis aliud despiciam⁹. Quomodo enim aliter caro & sanguis suffecerit aduersus tantum examen tormentorū, cum vel lapidis natura, quæ nihil est aliud, quàm dura, his consumpta & planè esset confecta: & nisi nubes ignorationis impediens, rationi tuæ tenebras offunderet, & tibi sensum adimeret, cognouisses omninò nostra esse omnia diuina & admirabilia, & vero Deo digna. Nunc autem nihil scis eorum, nec vis intelligere. Quomodo enim, qui rebus solis in hies turpissimis: quoniam ad ea sola quæ sunt pessima, te mali in errorem abduxerunt demones.

Nota vim gratia Dei.

Veritus ergo transgressor, ne, dum eos magis examinaret, maiores acciperet contumelias, illos quidem, vt quos desperasset se omninò persuasurum, omninò reliquit: conuertitur autem rursus ad Manuelem, deceptus stultus, vt qui crederet fore vt is ad ipsum declinaret, ei minas & rursus maiora proponens supplicia prioribus. Sed nec ille vir egregius est omninò conuersus ad ea, quæ iam diu antè contempserat, & maiorem ostendit constantiam, libera & confidenti voce clamans: Cur vanè laboras? Cur te frustra impudenter geris, ò Tyranne? Quid non ex nostris nôsti sapenurò? Ne scis quam sit nobis & sententia, cum simus vnus vni colligati, & vnū omnes sentiamus? Aut ergo tres supra, aut à tribus recede. Est venerādus numerus ternarius, quoniam nos sumus honorati. Sancta Trinitate nos tres sumus muniti, à qua nobis quoq; adest, vt simus vnti, & vt maneamus infracti, & nihil reformidemus ex ijs, quæ sunt terribilia: iam enim rursus dicemus ea, quæ sæpè diximus. Quæ enim sunt vnus, trinum esse existima. Fidè, in qua sumus simul educati, minimè abiurabimus, tuos demones non colemus, Dominum nostrum & Deum minimè relinquemus, præsentia futuris non mutabimus, neque vitam breuem & fluentem, aeterna & quæ stat, & semper eodem modo se habet.

Cap. 16.

Manuelis præclara vox.

Cum post hæc perplexo esset animo ille infelix, & planè spem omnem abiectisset, valdè timens, ne in signi sanctorum constantia, ex ijs quoque, qui cum eo erant, conuerterentur aliqui, & illis adderentur, tunc fert in ipsos sententiam, iubens, vt clavis prius infixis eorum capitibus, & acutis arundinibus in vngues eorum immissis, abducerentur & vitam finirent gladio. Deinde vt statim rogos quoque accenderetur, & eorum abijcerentur corpora, vt ne puluerem quidem liceret efferre Christianis, si hoc facere voluerint. Sancti ergo, qui ducebatur à militibus, peruenērunt ad locum, in quo erant consummandi, qui vocabatur Constantini: Erat autem præceps, & accessu admodum difficilis: in quo etiam constituti, has vltimas preces fuderunt Domino: Deus, qui es ante secula, & expers principij, qui ex eo, quod non est, ad hoc quod essent, produxisti vniuersa, qui in vltimo dierum propter nostram salutem te ipsum exinanisti, & in forma serui nobiscum es versatus, & mortem per crucem substi, vt nos solueres à peccati vinculis, & regni tui faceres participes, suscipe in pace tuos famulos, & coopta nos in numerum eorum, qui tibi placuerunt à seculo: quoniam propter sanctum tuum nomen hanc mortem gladio afferendam nostra sponte suscipimus, & à vita præsentis excidimus. Quinetiam eam, quæ nos circumlucit, multitudinem, & maligni fraude redacta est in seruitutem, conuerte, ò misericors, ad tuam agnitionem, & da eis mentem sanam & prudentem, vt te solum verum Deum agnoscant, & tibi soli se dedident.

Cap. 17.

Crudelis sententia tyranni in iniustos martyres.

Hæc cum præcati essent Martyres, vox est ab eis audita desuper. Venite, dicens, gloria coronas accepturi, & beata vitæ fructum percepturi. Pulchrè enim à vobis peractus est cursus certaminum. Et statim fuerunt eis amputata capita, decimo septimo Iunij. Protinus autem locus, in quo stabant, scissus in duas partes, eorum comprehendit corpora, vt salua conseruarentur & illæsa, & iussus Tyranni appareret inanis, qui re vera erat huiusmodi, vt igni eos mandari iussisset. Lictores verò cum hoc viderent miraculum, se in fugam coniecerunt. Multi autem ex ijs, qui illic aderant, cum Domino credidissent, & errori renunciârunt, & cooptati sunt in numerum Christianorum. Qui cum duos dies in loco mansissent, & Deo multas preces fudissent, sanctorum corpora repente terra reddidit admirabiliter, longo optimo odore plena. Quæ cum sustulissent, & honorabilia honorificè deposuissent, eis iusta splendide & magnificè fecerunt. Ex eis autem horis singulis scaturiunt curationes, & gratiam donant ijs, qui veniunt.

Cap. 18.

Capite plestantur. Insigne miraculum.

Multi credunt.

Ceterum punire ea, quæ fecit transgressor, non diu distulit iustitia: sed celere & gra.

Cap. 19.

& gra.

& grauem de eo poenam sumpsit, quæ in Persarum fines deduxit, & effecit, ut illic eius misera erumperet anima. Nam cum Rex Persarum magna in eum ira astuaret propter suos interfectos, ut qui esset iniustus & foedifragus, & pacis inimicus, & iste cum magna arrogantia & exultatione appropinquasset Persidi, & bellum inter eos erupisset, & impius turpiter esset victus, iuste plagam illam accepit in visceribus: risus quidem à daemonibus, qui ipsum deceperant: risus autem à Christianis quoque, quibus se esse facturum pessima erat minatus vir perniciosissimus. Quocirca par est, ut nos quoque Deum glorificemus, qui nō longo tempore emittit virgam super sortem infortiorum, sed celerem dat salutem & spe maiorem ijs, qui eum diligunt. Quoniam eum decet omnis honor, & gratiarum actio, cum patre principio carente, & viuifico spiritu, nunc & in secula seculorum, Amen.

Juliani interitus.

VITA S. AVITI PRESBYTERI, EX EGREGIIS

MS. CODICIBVS, PER F. LAVR. SVRIVM MVTA

to ferè stylo descripta. Est enim valde obscuro sermone, sed tamen ante annos plus minùs mille grauitè contexta à quodam sancti viri propè equali.

Iunij 17.
Cap. 1.
Patria S.
Auiti.

AVITVS apud Aurelianos plebeio ex sanguine ortus, parentes habuit humili loco natos. Matri eius patria fuit Virdunum, cui ingenuitatem virtus & meritum conciliauit. Ut autem Aureliam proficisceretur, inopia & egestas eam compulit. Nupsit verò illic cuidam Belsicola, cui peperit Auitum egregium filium, qui quandoque populo magnam esset salutem allaturus. Eo nascente, ingens lumen in cubiculo apparuisse, certa relatione compertum est, ita ut eo splendore obstetrices ab officio sint deterritæ, tantique miraculi percussæ stupore, non fuerint ausæ lumen illud caeleste intueri. Sed Dominus præsciens futurorum, non ignorans futurum illum fidelem seruum suum, in ipso ortu eum sanctificauit.

Cap. 2.
Fit monachus.

Creuit inde puer, & cum infantia rudimenta excessisset, ad Misticianense monasterium deuotus aduolauit, depositaque coma, monachum professus est. Cum autem necdum Abbati, sed etiam omnibus pura animi simplicitate obediret, monachi quidam inuidia correpti, fatuum eum vel brutum appellabant, crebrò illi obtrectantes. Habebat verò pro more, partem ciborum suorum clam egenis impartiri, sæpè etiam sibi detractis vestibus illorum tegere nuditatem. Abbas itaque caeleste in illo lumen considerans, tacitus illum amare cepit, construxitque ei cellulam intra vestibulum monasterij procul ab alijs, ne eius ieiunandi & vigilandi assiduitas à fratribus ostentationi & arrogantia tribueretur. Ut verò omnes manifestis indicijs Dei hominem eum esse perspicuè cognouerunt, inuito Cellarij munus demandarunt. Non potuit ille recusare Abbatis imperium: sed cum eam ministerij sarcinam in suos humeros recepisset, ab immiti familia, crebris insidijs honesta eius simplicitas appetita & exagitata est.

Cap. 3.

Secedit in locum desertum.

Fit Abbas sui monasterij.

Quadam autem nocte, cum ex more Abbati incumbere volenti inseruisset, cingulum cum clauibus colligatis cautè ad eius caput deposuit, relictoque illo onere ad Calania loca abditissima secessit: vbi cellulam è vilibus texens virgultis, multis diebus delituit, decem plus minùs milliaribus procul à monasterio. Cumque Abbas ad nocturnas laudes canendas pro consuetudine surgeret, labète cingulo, clauium cellarij strepitum audit. Obstupescens igitur, nihil dubitat aufugisse Auitum, citusque ad cellulam eius se conferens, omneque cœnobium & cellula nemorosa septa perlustrans, nulla ratione inuenire potuit, quem noctis tenebræ faciliè occultabant. Non multum autem intercessit temporis, cum vir sanctissimus Maximinus, qui per id tempus Abbatis ministerio perfunctus erat, migravit ad caelos: cuius sacro humato corpore, monachi ad inquirendum Auitum simul omnes profecti sunt, tandemque repertum, ad monasterium precibus flexum adducunt, sibique Abbatem, pontifice iubente, constituunt.

Tum

Tum verò ingrato sub fasce humilitas sublimata gemiscit: rursumque fugam mēditans vir Dei, terrena fastigia respuens, vno tantum puero comite contentus, vastas solitudines latitaturus expetit. Cap. 4. Erat quidam eremi locus, nemorosa fronde contentus, planeque abditissimus in Picēiacē syluā fundo, quem olim prisca manus construxerat, hedereque complexu horrebant culmina sensim diruta. Ibi ille vltro sese in illud protudit desertum, exiguaque ex corticum fragmentis domum prouidus Christianicola sibi construens, longe à villarum culminibus clandestinum amplectitur exilium: & diu multumque, ruricolis ignotus, pomiferis dapibus, quas sylua ministrabat, sese sustentat. Rursum fugit in eremum.

Per id tempus, vberimos glandium prouentus nemus omne suppeditauit: cumque duo subulci immensam illam vastitatem lustrarent, vnus iam olim mutus longo silentio, fratrem per auia comitabatur. Itaque pastoralis ritu inter caruleæ noctis spatia accensis tedis vagantem pecudē illis sequentibus, subito extinctis tedis ab immenso imbre, pecus ab oculis euauit, & omnia rapuere tenebrae: nec iam spem vllam luminis recuperandi eremi vastitas offerebat. Interim formidantes gregi, oculis maiori cura inuigilant. Tandem velut stellam radiantis Olympi procul ignem conspiciunt, atque eodem mutus ille, non tam vocibus, quam nutibus vsurus, properat. Vbi ad tugurium beati viri peruenit, fixus in limine, balbutiensque, protensa teda nutibus rogat ignem sibi commodari. At vir Dei in medijs densæ noctis tenebris cernēs hominem tetra facie, deformi capite, vilibus pannorum fragmentis semirectum, non nihil perterritus, quod putaret se aliquod immanis eremi monstrum videre, aut inter nocturnas tempestates dæmonem sibi apparere, mox ad orationis præsidia suo more confugiens, humi se prosternit, & diu multumque Dominum deprecanscum lachrymis, orat indicari sibi, vtrum à bono vel malo sit is, qui se ipsi representet, & vt nullis artibus illum celari patiatur, quin & genus & conatus suos exponat. Post preces à terra surgens, Crucis signum manu pingit contra hominem, sicque affatur ignotum: *Quisnam sis, tam subito meo illatus tugurio, prorsus ignoro: sed per Christum omnipotentis Dei filium, cruci suffixum, te adiuro, vt cuius generis monstrum sis, vel quid in desertis his locis agas, mihi edicas.* Mox ad imperantis vocem in fontis lingua laxatur, voxque intra fauces renascitur: indicat homo, quid necessarid petiturus venerit: fatetur maiora se accepisse, quæ petierit, quippe qui lumen solum experens, etiam vocem sine precio referat. Deinde sentiens viri Dei virtutem, ad eius pedes se abijcit, immensas agit gratias pro collata sibi medicina. At vir Dei intelligens hominem non tam à pastoribus, quam ab ipso Deo ad se missum, multum lætatur Dei beneficio, eique gratias agit: hominem quoque complexus, Crucis signo munit, redditoque lumine incolumem à se dimittit, qui querulus ad ipsum venerat. Cap. 5.

Porro autem effrenis porcorum grex cum custode longius abscesserat, nec iam scire potuit homo, vbi illum inter opaca syluarum & noctis umbras quæreret. Mox non iubilo complet nemus, & fratris nomen crebra voce compellat. Ille vt nomen suum audit iactari per auras, obstupescit, turbatusque animo, miratur quis vel muto reformaret vocem, vel importunis clamoribus ipsum ausit appellare, vel prius incognitus eò aduenerit. Hæc autem illo inter arborum umbras cogitante, lumen obuui conspicitur, aduentantisque, vultus exploratur. Postquam ergo prodente lumine fratrem incolumem vidit, irruit in collum eius, eumque complexans, gaudia lachrymis permiscet, seiscitatur de medico, virtutis vim illo narrante cognoscit. Cap. 6.

Sole orto, ambo pariter properant ad hominem Dei: prostrati, ingentes agunt gratias, grandem pro impetrata sanitate porcum offerunt sacerdoti. Sed cum ille omnem sibi carnis esum penitus interdixisset, noluit accipere, iubet suo gregi porcum restitui, obsecrat, ne vel ipsum, vel locum, aut rem gestam vlli reuelent. Sed celari diu non potuit, quod celestis virtus ipso Domino iubente prodebat. Digrediuntur inde à viro Dei, mutusque ad paternas aedes iam benè vocalis remittitur: qui vbi festinus paternæ domus limen excessit, in medio stans, in has prorumpit voces: *En genitor optime, natus tuus multos dudum damnatus per annos, hodiè te noua salutis voce compellat, & celesti virtute soluta lingua te pronunciat. Surgite ergo læti & alacres, & vnà mecum simul omnes abite ad syluas, diuinum medicum veneraturi, & sancto Auito pro redita mihi voce gratias acturi in deserto. Pater ergo vt audiuit filium rem gestam ordine explicantem, paululum substitit: inde in collum filij incumbens, membra complectitur, & multis inter gaudia lachrymis caput eius rigat. Occurrit etiam mater nominis hilaris, cupiens filium audire loquentem. Mox in vicinis rei gestæ fama diffunditur.* Cap. 7.

Multi ad eum
morbi cō
fluunt, & fa
nantur.

ditur, & Auitus ubiq; celebratur. Undique deuoti confluunt populi, arctaq; destructos ad sanctum semita ducit tugurium sacerdotis: languentium cum turba cupit attingere, immensa miseris stipatur sylua cateruis. Versari videtur in foro, qui prius abditus delitescere in solitudine. Morbus omnis depellitur, languores omnes curantur, tolluntur in caelum voces Deum laudantium, & gratias agentium atq; dicentium, Benedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus & illuxit nobis per sanctum Auitum. Sed cum vir Dei immensa populi multitudine premeretur, voluit nocturnis horis clani ad loca occultiora se transferre: sed tam populi precibus, quam praesulum auctoritate, vix tandem potuit retineri. Construxit autem eo in loco insigne monasterium, in quo in hunc vsq; diem praescorum patrum Pauli & Antonij instituta inconvulsa seruantur.

Cap. 8.

Per id tempus vir Dei Aureliam proficiscitur, liberaturus miseris, qui in ergastulis vinciti tenebantur. Venit autem ei obuiam immensa turba languentium: e quibus vnus paruulum filium a natiuitate caecum ad eius pedes deposuit, orans vt ei lumen restitueret. Iungunt pueri simul vniuersi, ne possit pater pueri voto frustrari suo. Itaq; sanctus Auitus tam illorum precibus, quam paterna pietate permotus, in oculos caeci pueri signum salutis impressit, & euestigio ille praesentem potuit cernere mundum. Quod quidem nos ab eius ipsius caeci, sed nunc clarè videntis, ore accepimus. Nimis verò prolixo operis est cuncta annotare, quae postit pater pueri vniuersis in locis vir Dei effecit. Certè eius vrbs iudicum superba potestas, & isis eius miraculis, adeo ei addicta fuit, vt ante omnia vinciti, eo rogante, relaxati sint.

Cap. 9.

Non est autem illud quoq; silentio pretereundum miraculum, quod quidam * Mihiacensis monachus, quem sanctus Auitus peculiariter charum habuit, qui etiam in solitudinem cum illo profectus fuerat, cum iam supremum duceret spiritum, fratres rogauit, ne ipsius corpus prius tumularètur, quam beatissimus Auitus super corpus eius precatus esset. Porro beatus Auitus more suo absq; vilo vehiculo iam procul secesserat in desertum itinere longo, & ad solis occasum vsq; illic confiterat: cum ecce vnus e fratribus derepentè ei nūciat obitum illius, quem diximus. Ille verò eonuncio non mediocriter afflictus, qua potuit celeritate ad monasterium properauit. Iam noctis media spatia abierant, & ingressus vir Dei in oratorium, circa defunctum ipse quoq; instar aliorum in medio templi se prostrauit. Iam verò vigilijs defessos monachos somnus obtinuerat. Tacuit vir Dei, latusq; illo silentio, ad feretrum se adiunxit, cōuersus.

Nota, Sanctorum metienda pauimenta.

que ad solita precum arma, more suo humi se abijcit, multo lachrymarum imbre sanctorum metuenda pauimenta perfundit, ad omnipotentem Dominum indefinenter preces supplices transmittit. Absolutis precibus, surgit a solo, sentit diuina benignitate vitam monachi sui sibi donatam, defunctumq; inter ipsa noctis silentia ita compellat: In nomine Dei patris omnipotentis surge frater, & tam repentini decessus tui rationem nobis expone. Illic surgit, qui fuerat mortuus, sedensq; in feretro, omnia, quae ipsi euenissent, & quemadmodum eius oratione a tetrae mortis vinculis ad lucem esset reuocatus, ordine explicauit. Monachi eorum mutuis colloquijs excitati, obstupescunt caelesti miraculo, quod vita functum cum S. Auito sermones conferre viderent. Itaq; omnes humi prostrati, sacerdotis vestigia lambunt, Deo in excelsis gratias sublimiter agunt, quod tanta per Auitum virtutis suae miracula in eo monasterio declararit. Porro is, qui excitatus fuit a morte, beati viri complexus dexteram, incolumis a feretro surrexit, & cum hymnis & canticis spiritalibus ad amicam cellulam abscessit, multisq; postea annis superuixit. Fuit hoc miraculum a sancto Leobino Carnotensi Episcopo diulgatum, qui se ab ipso ad vitam reuocato fratre id didicisse testabatur. Sumus autem in commemorandis beatissimi Auiti miraculis, quorum iam olim probata testimonia collegimus, succincti, ne mysteriorum solennia in vesperam vsque protrahamus.

Cap. 10.

Nota quid prisca aetas tribuerit sanctorum reliquijs.

Quidam ex Dunensi castello, pro eius plebeculae salute deprecaturus, ablegatus est ad S. Auitum. Accedit deuotus ad virum Dei, obsecrat, vt corpus suum pro castelli eius munimine, apud ipsos patiat, post obitum suum humari: potestetur eorum verbis, egregiam fabricam ipsius nomini se dedicaturos. At vir sanctus: Indignum est, inquit, hominem peccatorem & multis criminibus inuolutum, intra templum tumulari: campis patentibus ad futuram examinationem, ossa humiliata in fossa humo decet recondi. Sed tamen vt vestro satisfiat desiderio, si in proposito permanetis, templum in Dei nomine vt construatur, non recuso. Meum verò corpus ad Aurelianorum urbem ex Dei voluntate condetur. Si quid tamen opportunum vestro loco existi.

existimatis, inter futura mox iurgia, ex abeunte indignas meas, si poscitis, reliquias capietis. Quod ita quoque factum est. Illo enim in loco hodie magna degit cōgregatio hominum, Deo sacra officia sine intermissione reddentium.

Nec multò post vir beatus certaminis sui finem obtinuit, sanctumque cælis spiritum reddidit. Vbi verò Aurelianenses & Dunenses de eius obitu certiores facti sunt, propter sacrum corpus sibi vendicandum vtrinq; arma capeſſunt. Dunenses Abbatis sui corpus tanquàm quodam suo priuilegio reposcebant: Aurelianenses monachum Miccianensis monasterij sibi deberi contendebant. Cum autem monasterium, in quo vir Dei decesserat, Dunensibus esset propinquius, celeriter omnes eò aduolant, defuncti corpus tanquàm instructa acie rapiunt, sublatumque ad extructam basilicam abſportare nituntur. Sed non segnes Aureliani, licet aliquanto posterius, armis instructi occurrunt, fores basilicæ occupant: clypeis tecti, parant se ad conflegendum cum Dunensibus sacrum corpus abſportantibus. Id ubi è sylua progressi hæcenus securi Dunenses conspiciunt, animis perturbati, desperant se posse voto potiri suo. Itaque submotis illis, in media æde onus sacrum inuiti deponunt, castris castra opponunt, inter media vtrorumque, tela thesaurus constituitur: sed cælitus adest præsidium, ne eius causa, qui multis sæpè vitam attulerat, in mutua cædis discrimen illi conijcerentur. Adest, Deo volente, Leufus, vir insignis ac summa potestate præditus: iurgantium lites dirimit, armorum sæua consilia dissipat, corpusque saluiferum per publicum aggerem Aurelias deſportari iubet.

Tum verò Dunenses magno dolore correpti, lamentabiles dant voces in cælum, & quia non possent sacros artus, vi impediti, apud se retinere, orant beati viri aliquas reliquias sibi permitti. Non potuit hoc negari petentibus, maximè quòd æquissimis precibus etiam lachrymas adiungerent. Accedunt ad funus summi sacerdotes, & cum tremore corpus sacrum attrectantes, magnum reliquiatum munus conferunt postulantibus. Deinde proficiscentes, corpus in sublimè tollunt sacerdotes, & urbana manus feretro protinus nobilia colla supponit: gaudent, qui possunt sacrum contingere lignum. Sanctissimum funus hostilis turba cominus antecedit, urbemque petentes populi, condense pede feruntur. Cerneret illic cereis ardentibus ruralia arua quasi candere flammis, & millibus multis stipata caterua, iam prima populi pars arcem attingebat, cum multi necdum è Dunensi castello pedem extulissent. Quis verò ingentem illum Clericorum psallentium chorum, qui ex vicinis urbibus studio religionis ad Auito persoluenda officia alacres conuenerant, explicare queat: quorum ardens & ignitus clamor, instar cælestis tonitruum sidereum pulsabat Olympum. Vox erat vna omnium clamantium & dicentium: Gloria in excelsis Deo, & in terra Aurelianorū perpetua sub Auito pax. Atque ij vix tandem densa populorum agmina perrumpentes, sacrum corpus perferunt ad sepulcrum: atque in loco sancto centum ab vrbe passibus religiosè & cum summa reuerentia magni pontifices tuulant defenſorem. Titulus quidem ex vilissimi ligni materia illi positus est, sed membra interim totus venerabatur orbis.

Ea tempestate rex Childebertus, inclytus Francorum princeps, comparato exercitu Hispanias suo addere imperio volebat. Audita verò tanti viri fama, & quòd sepulcrum eius exigui parietes vallarent, cælesti regi votum integra deuotione nuncupauit, si incolumis in regnum suum sancti Auiti intercessione reuerteretur, amplissimam se super eius monumentum basilicam conditurum. Itaque in itinere multa quidem ab hostibus perpeſſus est, sed quoties ei structæ essent insidiæ, toties sancti Auiti intercessione ab impendentibus periculis liberatus est: atque ita sospes & triumphans redijt in regnum suum. Tum verò insignem ædem, vt erat pollicitus, in loco supradicto extruendam curauit, vsus ad eam exornandã solertia Vuaddonis, vnus ex proceribus suis. Cuius operis mercede eum credimus minimè frustratum. Illic enim assiduis miraculis virtutum gesta clarescunt. Clausi pateſcunt oculi, debiliū membra subitò conualescunt, mutus vocem recipit, surdus auditum. Datur regioni salus integra, & per omnium infirmitates velox medicina percurrit. Vir sanctus coniungitur Aniano,

& vrbs Aurelianorum illorum circumsæpta virtutibus, seruat in medio: Quorum patrociniò nos diuina Trinitas custodire & conseruare dignetur: cui est honor & virtus & potestas in secula seculorum,

Amen.

Xxx 2

DE

Cap. 11.
Eius obitus.

Nota lector
antiquam
deuotionem,
& cauēno-
uos Vigilā-
tianos.

Cap. 12.

Cum tremore
Episcopi
sacrum eius
corpus at-
trectant.

Cerei ardē-
tes plusimi.

Nota.

Cap. 13.

Childeber-
tus rex inſi-
gnem ei ex-
truit ædem.

DE EODEM S. AVITO, EX GREGORIO
TVRONENS. DE GLORIA CONFESSO-
rum, Cap. 99.

Vltio diui-
na in eum,
qui noluit
feriari in fe-
sto sancti
Auiti,

Vitus Abbas Carnoteni pagi, quem Peftensem vocant, sapientissimè minere dissolutionem sui corporis Spiritu sancto reuelante praedixit: qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianensem urbem humatus est, super quem fideles Christiani ecclesiam construxerunt. Post cuius obitum cum anniuersarius assumptionis eius dies cum summo coleretur honore, vnus è ciuibus, alijs ad Missarum spectanda solènia euntibus, accepto rastro, vineam pastinare direxit. Increpitusque à multis, cur huic festiuitati deesset, redire noluit, dicens: Et hic, quem colitis, operarius fuit. Verùm vbi ingressus vineam, primo istu terram aperuit, protinus retorta ceruice, facies eius ad tergum conuersa est. Tunc tremens, spectantibus populis, cum fetu magno basilicam sancti ingreditur. Post paucos verò dies, orans in eodem loco assidue, directà ceruice conualuit.

DE SS. MARTYRIBVS MARCO ET MARCELLIANO
offendet Lector multa lectu dignissima in Historia S. Sebastiani cxi.
mij martyr: quæ est l. Tomo die 20. Ianuarij. Passi
sunt autem 18. Iunij.

MARTYRIVM SANCTI LEONTHII ET SO-
CIORVM, PER CYRVM SCRIBAM. HABETVR
in Simeone Metaphraste.

18. Iunij.
Cap. 1.
Adrianus
Senator fa-
milimus.

VO tempore Vespasianus Romanorum Imperium tenebat, vir quidam ordinis Senatorij, Adrianus nomine, crudelis, & animo valde immanis, omniumq; pessimarum artium inuentor, cum audiuisset quosdam Christianos esse ab omnibus illis abhorrentes, qui dijs ipsis sacrificia offerrent, deosq; ipsos despicientes, & alios homines magicis artibus ac disciplinis & adulationibus à deorum familiaritate remouentes, quippe qui dicerent, non esse deos, sed vnum tantum Deum: furore percitus, Imperatorem adiit, & ab eo petijt, vt sibi contra homines Christianos potestatem daret. Imperator verò statim omnem potestatem Adriano contulit, eiq; mandauit, vt quicumq; eius edicto parere, & dijs sacra facere vellet, honore magno donati, ad eum mitterentur: qui verò nollent, cruciatibus grauissimis subiecti, morti addicerentur.

Cap. 2.

Cum igitur Adrianus ex magna Roma discessisset, significatum ei fuit à quibusdam, in vrbe Tripoli esse militem quendam, Leontium nomine, qui deos ipsos reprobaret, & eos qui sacra illis facerent, ab eorū cultu auerteret, & patrias leges dissolueret. Cum hæc Adrianus de Leontio audiuisset, hilaritate non mediocri affectus est, & militum cohortes præmisit, vt Leontius, qui talia faceret, comprehenderetur. Cum verò prope urbem venissent, eorum tribunus, qui & ipse demonum superstitioni & idolis addictus erat, repente febre torus correptus est, & militibus suis dicebat: Ita mihi dij propitij sunt, vt ego scio, vndenam hoc malum in me profectum sit. Dij aduersus me indignati sunt: cum enim huc profecturus essem, congruentem victimam illis non obtuli. Milites igitur cum Tribunum suum ita febre æstuantem per tres dies, neq; cibum aliquid sumentem, sed magis magisq; febre laborantem viderent, multis angustijs premebantur. Nocte autem illa Angelus Domini apparuit ei, dicens: Tribune, si vis sanus fieri, vnà cum militibus, qui tecum sunt, ter clames: Tu, qui sancti Leontij Deus es, mihi, quaeso, auxilium feras. Si hoc dices, statim sanus fies.

Angelus ap-
paret Tri-
buno ido-
lolatæ.

Cap. 3.

Cum Tribunus in talem mentis excessum venisset, & sobrius esset, vidit Angelum, vt adolescentem aliquem, candida veste indutum, & ad spectus speciem quandam terribilem